

75 jaar Vrijheid

oorlog en vrede

Jeugdboek 12+

De evolutie van de mensheid is nog niet klaar.

De nieuwe mensheid is een bewuste mensheid die beseft dat alle leven één samenhangend geheel is waar zij als vanzelf voor zorgt. Omdat ze niet anders kan dan. Ook voor elkaar.

-Eckhart Tolle, Een nieuwe Aarde.

Schrijver: Margreet Herman
Coverontwerp: jessiehoefnagel.nl
ISBN: 9789463985949
© Margreet Herman, februari 2020

Inleiding

Opa Gerrit was 14 jaar toen de Tweede Wereldoorlog begon. Wat hij daarover aan zijn kleinzoon Mees vertelt, heeft hij echt meegemaakt. Die verhalen zijn zo spannend dat het net is alsof je ze meebeleeft. Maar oorlog is geen spannend avontuur. Het is een gewapende strijd waarbij doden en gewonden vallen. Denk jij wel eens na wanneer de mens daarmee gaat stoppen? Mees vaak. De titel van dit boek zegt het al: het gaat over oorlog en vrede.

De klas van Mees praat bij mentoruur erover hoe mensen vroeger leefden, en waarom oorlog ooit begon. Dat gesprek gaat over de evolutie van de mens, want die is nog lang niet klaar... Samen met hun mentorjuf ontdekken ze hoe precies nu nieuwe tijden aanbreken waarin de mens inziet dat oorlog zinloos is. En hoe jouw smartphone daar een rol in speelt.

Duitse soldaten waren gewone mannen die van Hitler in zijn legers moesten dienen. Veel van hen hebben in WOII verschrikkelijke oorlogsmisdaden begaan. Maar hoe kan het dat ze daartoe in staat waren? Ze zeiden allemaal omdat ze dat van hun legerleiders moesten. 'Befehl ist Befehl.' Toen heeft in 1961 een Joodse psycholoog aan de universiteit van Yale een wereldberoemd experiment gedaan: 'Hoe ver gaan mensen in het opvolgen van bevelen?' Het Stanley Milgram Experiment. De uitkomst zal je verrassen. Lees maar, het is van belang. Er zijn films en zelfs een Simpsons-aflevering over gemaakt.

Veel mensen zijn tegen vloeken of schelden. Ik ook. Toch doe je er niets tegen, ze horen bij het taalgebruik. Vooral als iemand boos is of verontwaardigd, wat in de oorlog vaak gebeurde. Het is een manier om je af te reageren. Ook in dit boek.

Terwijl je leest springt het verhaal in de tijd heen en terug. Je merkt dat omdat de oorlogsverhalen met zo'n ouderwetse typemachineletter zijn gedrukt. En je ziet ook waar het verhaal in de tijd is aan de datum bovenaan de bladzijde.

Soms lees je Duitse tekst, gesproken door Duitse militairen. Maar omdat niet iedereen Duits kan lezen, staat bij veel Duitse zinnen onderaan de bladzijde de Nederlandse vertaling.

Mees, de kleinzoon van opa Gerrit, is op 5 mei geboren. Precies op de dag dat Nederland Bevrijdingsdag viert. Je leest over zijn verjaardag in 2005, 2010, 2015 en 2019. En het boek eindigt op 5 mei 2020 als het 75 jaar Vrijheid is!

Achterin het boek vind je de inhoudsopgave en vermelding van bronnen.

Veel plezier met lezen!
Margreet Herman

DONDERDAG 5 MEI 2005

Mees wordt 9 jaar

'Alsjeblieft,' zei opa, 'voor je verjaardag!'

Gretig pakte Mees het cadeau aan.

Vandaag was zijn 9e verjaardag en opa gaf altijd leuke cadeautjes.

De visite rond de koffietafel keek mee terwijl hij nieuwsgierig het pakje openmaakte...

'Speelgoedsoldaatjes!' juichte hij.

En terwijl hij de verschillende plastic zakjes opende en daar de inhoud van bekeek, juichte hij alweer:

'Met militaire voertuigen, kanonnen en vliegtuigen!'

Dankbaar keek Mees zijn opa aan. Zoiets zou hij nou nooit van zijn ouders krijgen. Die waren tegen geweld en dus ook ertegen dat hun zoon met wapens speelde. Maar, daar dacht zijn opa gelukkig anders over.

Logisch, die had zelf de oorlog meegemaakt.

En daar vertelde hij hele spannende verhalen over.

Zijn opa kon zó goed vertellen, dat het was alsof hij, Mees, er zelf bij was geweest. Natuurlijk vertelde hij dat nooit aan zijn pa of ma.

Kom nou, stel je voor dat ze opa zouden verbieden om met hem over de oorlog te praten! Nee, dat was iets tussen hem en opa. Elke dinsdag en donderdag weer, want dan haalde opa hem uit school. Omdat op die dagen zijn ouders allebei werkten.

'Mees...!'

'Huh,' keek hij zijn moeder aan.

'Die zat weer te dagdromen, hè Mees?' zei zijn moeder. Niet alleen tegen hem maar tegen iedereen rond de koffietafel.

'Wat er toch allemaal in die zijn koppie omgaat...wat een dagdromer is dat jochie. Maar kijk, je taart!'

Ah, taart, dacht Mees. Kaarsjes uitblazen.

En in één keer blies hij alle 9 kaarsjes uit! Weer gelukt dit jaar!

WOENSDAG 5 MEI 2010

14 jaar

Licht.

Vertrouwd geel licht.

Met zijn ogen nog maar net open, keek hij rond in zijn kamer.

Zijn moeder wou de dunne gele gordijnen vervangen voor zwaardere.

Maar dat wou hij niet.

‘Laat me dan in ieder geval voor de wintermaanden de dikke gordijnen ophangen,’ soebatte ze ieder jaar tegen de tijd dat het kouder werd. Maar ook dat wou hij niet. Het was toch zeker zijn kamer. De koude luchtstroom vanaf de ramen loste hij gewoon op door zijn slaapzak over zijn dekbed te leggen. Eigenlijk werd zijn bed daardoor juist een heerlijk warm plekje tijdens de koude maanden. Als een mol in zijn holletje. Als een beer in zijn winterslaap. Wat maakte het trouwens uit dat de gordijnen op zijn kamer er al hingen sinds zijn babyjaren?

Met een ruk schoot hij overeind. Vandaag was het 5 mei. Vandaag was hij jarig! Terwijl hij in zijn spijkerbroek stapte en snel een T-shirt meegriste, schoot door zijn hoofd wat hem al weken bezighield.

Opa had een speciaal cadeau!

Vanmiddag kreeg hij het.

En natuurlijk het cadeau van z’n pa en ma. Maar wat dat was wist hij al.

Een Xbox! Dat hadden ze in overleg met hem besloten en samen betaald. Deden ze altijd. Ook nu ze gescheiden waren. Hij kende kinderen waarvan de ouders na hun scheiding nauwelijks meer contact hadden met elkaar. Waardeloos leek hem dat. Gescheiden ouders was sowieso waardeloos.

Kort na zijn 9e verjaardag hadden ze aan hem verteld dat grote mensen niet altijd hun hele leven bij elkaar bleven. En dat zij na heel veel jaren samen nu weer ieder in een eigen huis wilde wonen.

Hij wist nog dat hij toen antwoordde: ‘oh, dus jullie gaan scheiden’.

Hij wist ook nog dat hij toen gedacht had: ‘zeg dat dan gewoon’.

Maar dat had hij niet gezegd, alleen maar gedacht.

‘Mam, mam,’ riep hij van onder zijn T-shirt dat half binnenste buiten en gedraaid ergens rond zijn hoofd tegenstribbelde. Hij opende op de tast zijn kamerdeur. En terwijl hij door de halsopening van zijn T-shirt piepte, stond alsof het een goocheltruc was zijn moeder daar.

‘Gefeliciteerd!’ zei ze.

Uiteraard volgde de verplichte knuffel. Vooruit dan maar, dacht hij.

‘Jij wilt vast en zeker je cadeau uitpakken, hè Mees?’

Gewoonlijk irriteerden haar ‘hè Mees’ opmerkingen hem. Niet dat hij zich daar niet schuldig over voelde. Hij begreep werkelijk niet waarom hij zich dan aan zijn moeder ergerde. Maar vandaag kon hij het goed verdragen. Ze keek hem zo verwachtingsvol aan.

Bovendien was ze oprecht blij voor hem dat hij vanaf vandaag, net als zijn vriend Mark, een Xbox bezat. Terwijl ze eigenlijk geen voorstander van spelcomputers was...

Toen ze de trap naar beneden afdaalden, ratelde zijn moeder over de taart die zij dadelijk bij de bakker ging afhalen. En hoe leuk het was dat hij dit jaar op een vrije dag verjaarde. Nu kwam de familievisite op zijn echte verjaardag. Dat was zo, omdat Bevrijdingsdag iedere vijf jaar een nationale feestdag was. En Mees, nou, die was zowaar op Bevrijdingsdag geboren!

'Voilà,' wees ze in de huiskamer naar de grote feestelijk ingepakte doos op de eettafel. Deed hem niets: cadeaupapier en van die met een schaar krullend gemaakte gouden slingertjes. Maar voor haar zei hij:

'Zo, daar heb je werk van gemaakt.'

'En een kaart met van iedereen een felicitatie,' glunderde zijn ma.

Hij wist dat zij die ging bewaren. In de grote schoenendoos waarin tekeningen lagen, en ook herinneringen aan dierentuinbezoekjes of aan pretparken. En zwemdiploma's, sportdagvaantjes, oorkondes en andere prullaria. Voor later. Hem best.

'Nou, mooi hoor,' zei hij tegen haar, terwijl hij de felicitaties op de kaart las:

'Hartelijk gefeliciteerd Mees,' mama

'Dat je maar een grote jongen mag worden,' papa

'Voor mijn ouwe strijdmakker,' opa

'Lang zal hij leven in de gloria!' oma

'Om drie uur komen ze allemaal, opa oma en papa,' vertelde zijn moeder. 'En ook mijn broer Geert met zijn vrouw en kinderen. Pak maar uit, hoor. Je bent alweer veertien jaar. De tijd vliegt jongen.'

Aarzelend trok Mees eerst wat gouden sliertjes van het pak om vervolgens toch maar met grote halen het cadeaupapier weg te scheuren.

'Wauw,' zei hij. En hij meende het. Weten dat je een Xbox krijgt, is toch niet hetzelfde als er eentje hebben! 'Wauw, hartstikke bedankt ma.'

'En van je vader,' antwoordde zij. 'Kijk, we konden ook precies de spellen krijgen die je vroeg.' Die zaten in twee kleine versierde pakjes en ook daar scheurde hij de verpakking af.

'Wie weet is dat speciale cadeau waar opa het al weken over heeft nog een Xbox spel,' overwoog zijn moeder. Dat was niet zo, wist Mees. Wat het wel was, wist hij niet, maar het was zeker geen Xbox spel. Opa wist niets van computers of gameboxen. Nee, hij vermoedde dat opa's cadeau iets met de Tweede Wereldoorlog had te maken. Want dat was één van Mees zijn grote interesses. En zijn opa had als jongen de oorlog meegemaakt. Hij vertelde daarover prachtige en spannende verhalen, tégen de zin van zijn moeder. Over de mobilisatie in 1939 en de capitulatie op 15 mei 1940. En hoe zijn opa met zijn maten wapens van de vijand wegnamen. Zijn opa had als 16-jarige zelfs een afrekening meegemaakt. Toen werkte hij als leerling-kelner in een theehuis waarvan de waard een NSB'er was. Vlak voor zijn opa's ogen hadden mensen uit het verzet die waard dood-geschoten. 'Het bloed spoot uit zijn keel,' had opa gezegd. En erachteraan: 'Niet tegen je moeder zeggen dat ik je dat vertel, hoor'.

Dat laatste begreep Mees volledig. Moeders waren tegen gewelddadigheden. Toen hij klein was wilde zij zelfs niet dat hij speelgoedwapens kreeg! Terwijl naar zijn idee door alle eeuwen heen, jongens met geweren of pijl en boog hadden gespeeld. Het eerste dat ze dan toch maar had toegestaan was een waterpistooltje, herinnerde hij zich. En door opa had zij zich om laten praten, toen hij voor zijn negende verjaardag een set van plastic soldaten met militair materieel van hem kreeg.

‘Dat hoort bij het leven, Neeltje,’ had opa haar gezegd. ‘Je wilt toch niet dat die jongen wereldvreemd opgroeit? Ik heb notabene zelf de oorlog meegemaakt. Eigenlijk is mijn cadeau voor hem puur geschiedkundig materiaal. Zelfs op het jeugdjournaal vertellen ze over de oorlog.’

Mopperend dat ze hoe dan ook toch tegen gewelddadig speelgoed was, ging zijn moeder toen overstag.

Hij speelde daar allang niet meer mee. Maar hij herinnerde zich goed hoe opa, als hij oppaste, hele veldslagen met hem had gespeeld. En daarbij steeds meer en meer, naarmate Mees ouder werd, over zijn eigen ervaringen uit de Tweede Wereldoorlog vertelde. Man, man wat een tijd was dat geweest. Hij begreep heus wel dat oorlog iets verschrikkelijks was. Juist door de verhalen van opa begreep hij dat. Maar dat betekende toch niet dat je er niets over mocht weten? Hoe het kwam dat zijn moeder dit niet begreep, was hem een raadsel. Zij was juist degene die altijd zei hoe belangrijk geschiedenis was, als hij daar een onvoldoende voor had.

‘Mees, wij mensen kunnen van onze geschiedenis leren om in de toekomst niet dezelfde fouten te maken,’ zei ze dan. Nou, dat gold dan toch zeker ook voor de verhalen van zijn opa over de Tweede Wereldoorlog? Nee, hij voelde zich niet schuldig over zijn onderonsjes met opa Gerrit. Bovendien voelde hij van binnen dat het voor zijn opa belangrijk was om aan zijn enige kleinzoon over vroeger te verhalen. Alsof hij aan hem, Mees, de verhalen als een fakkel overdroeg. Alsof ze moesten blijven voortbestaan, ook als opa er straks niet meer was.

‘En nu,’ onderbrak moeder Mees’ gedachtestroom, ‘Ga ik je lievelingsontbijt voor je maken: pannenkoeken met stroop!’

‘Dat kan wel even wachten,’ antwoordde hij.

‘Ik ga eerst de Xbox aansluiten, ma.’

En hij opende de kleppen van de doos waarin de felbegeerde Xbox in piepschuim zat omsloten. Met daarbovenop, verpakt in plastic zakjes, de afstandsbediening, kabeltjes en de controllers.

‘Maar Mees,’ schrok moeder.

‘Dat doe je toch zeker straks samen met je vader?’

‘Hoezo?’ zei hij, ‘dan moet ik tot drie uur wachten!’

Ze dacht zeker dat hij daar te jong voor was.

Dat hij dat niet zou kunnen.

Nou, hij wist precies hoe het moest. Hoe vaak had hij niet samen met Mark zijn Xbox bij Mark thuis aan hun t.v. aangesloten!

Dankbaar gebruik makend van zijn moeders zichtbare verwarring, begon hij alsof het de gewoonste zaak van de wereld was de Xbox naar hun tv-meubel te sjouwen. Gelukkig, ze liet hem zijn gang gaan.

Kwam vast omdat hij jarig was.

'Niets doen waar je niet zeker van bent, hoor Mees,' zei ze wel nog.

'Weet je wat, dan begin ik alvast met pannenkoeken bakken.'

Opa Gerrits cadeau

'Hieperdepiep - - - Hoera!' klonken negen stemmen.

En daarachteraan die van zijn ma: 'Blazen Mees!'

Hij haalde diep adem en blies alsof zijn leven ervan af hing.

Ergens geloofde hij dat het inderdaad belangrijk was om alle kaarsjes in één keer uit te blazen. Terwijl hij tegelijkertijd wist dat dat onzin was. Maar, ook dit jaar lukte hem dat toch. Een dikke plak marsepein bedekte de taart aan alle kanten. Zijn lievelingszoet. Maar voordat zijn moeder de taart zou verdelen, mocht hij de cadeaus uitpakken. Schuin keek hij naar het bolle ronde pak dat opa op schoot had. Niet opa maar oom Geert overhandigde hem als eerste hun cadeau. Het zag eruit als een platte schoenendoos.

'Mees, jongen, van ons krijg je iets waarmee jij je blikveld kunt verruimen. Pak maar uit.'

Wat zou dat nou zijn? dacht hij terwijl hij het papier wegscheurde. De doos was met tape dichtgeplakt en er moest een schaar aan te pas komen om de inhoud te bevrijden... Een verrekijker!

'Mooi, oom Geert, heel mooi,' zei Mees verheugd en blij.

'Niet mee naar de burens gluren, hoor,' zei zijn oom. Een lachsalvo daverde door de kamer. En nog één erachteraan omdat Mees vragend reageerde met het woord: 'Burens?'

Wie ging er nou naar de burens gluren, dacht hij. Schepen, vliegtuigen en zelfs de maan kon Mees met deze nieuwe aanwinst dichterbij naar zich toe halen.

'Hoeveel vergroot hij, oom?' vroeg hij.

Maar zijn oom zat al naast hem op de bank en legde alles uit over ieder draaiwiel, de vergrotingsfactor en de lichtsterkte. Mees bedankte zijn oom en tante Anne uitvoerig.

'Pap, als ik weer bij jou ben, gaan we dan naar Hoek van Holland?'

'Ook als het regent?' plaagde zijn vader.

En toen serieuzer: 'Ja hoor, natuurlijk gaan we dan. Vergeet dus niet je verrekijker mee te nemen als ik je vrijdagavond op kom halen.'

Zijn vader woonde in Overschie en vaak als hij het weekend bij hem was, reden ze tegen zonsondergang naar de pier van Hoek van Holland. De toegangspoort van de Rotterdamse haven, waar schepen uit alle werelddelen en windstreken passeerden. Door kleine, nietig ogende loodsbootjes voorgegaan.

‘Zo,’ zei opa. ‘Dan is het nu tijd voor mijn cadeau. Ik draag aan jou een trofee over die ik in de Tweede Wereldoorlog heb buitgemaakt. Ik moet je zeggen dat ik het bestaan ervan glad was vergeten. Totdat je oma een week of wat geleden het in haar hoofd kreeg om de zolder op te ruimen. Mijn cadeau voor jou heeft zij als het ware hervonden. Oma wou hem natuurlijk oppoetsen en schoonmaken, maar dat heb ik niet toegestaan. Wat je nu van mij krijgt, komt rechtstreeks uit de capitulatie inzameling waarbij de Duitsers alles van de Nederlandse militairen in beslag namen. Je ruikt bij wijze van spreken de kruitdamp nog!’

Terwijl opa vertelde, was de hele verjaardagsvisite stilgevallen.

Ja, zijn opa kon vertellen.

Bruin pakpapier kraakte toen hij het cadeau aanpakte. Alle ogen waren gericht op het geheimzinnige pak, waar opa's vertellen al wat opheldering over verschaften, terwijl het toch nog een mysterie was, wat er nou eigenlijk inzat. De vorm sloot uit dat het een vuurwapen was, ook al sprak zijn opa over kruitdampen. Trouwens, een vuurwapen zou zijn opa hem nooit geven. Hij was niet gek. Zijn handen gleden tastend over het pak, dat knisperend reageerde. ‘Maak nou open,’ zei oom Geert. Die was natuurlijk ook nieuwsgierig. Toch aarzelde hij nog. Alsof hij het moment wou rekken dat de inhoud van dit pak, waar hij al weken over dagdroomde, nog een geheim was. Zijn handen namen het over. Gretig scheurden zijn vingers dik bruin papier weg. Opa had het cadeau goed ingepakt. Onder de bruine laag zat ook nog oud vergeeld krantenpapier. Voorzichtig wikkelde Mees één laag krant af. Zijn oog viel meteen op de kop en de datum.

‘Opa!’, riep hij uit.

‘Dit is een krant van 15 mei 1940. Dit is de krant over de capitulatie!’

‘Krijg nou wat,’ antwoordde opa. ‘Ik dacht gewoon een oude krant te pakken. Voorzichtig jongen, dat is interessant om te lezen, hoor.’

En tegen oma: ‘Joh, ik wist niet dat we die krant hadden. Misschien zitten er nog meer in de stapels die op zolder liggen.’

En tegen Mees: ‘Wat een geluk dat je hem niet eraf scheurde!’

Ieders aandacht richtte zich nu op de bijzondere krant die van hand tot hand ging. Ondertussen wikkelde Mees net zo voorzichtig de tweede laag krantenpapier af, terwijl zijn hart sneller klopte en zijn ademhaling stokte.

Hij wist wat het cadeau was, nog voordat het laatste papier eraf was.

De vorm verklapte het.

Toch benam de werkelijke aanblik hem de adem:

Een helm. Een heuse militaire helm.

Een belangrijk uitrustingsonderdeel van een Nederlandse soldaat. In beslag genomen toen die na de capitulatie met zijn regiment bij de Duitsers zijn wapens moest inleveren. Er kwam een bedompte lucht vanaf. En inderdaad snoof hij een spoortje kruitdamp op, toen hij de gebarsten leren riempjes betastte, waarmee de helm op zijn hoofd kon worden vastgezet.

'Geweldig Mees!', hoorde hij oom Geert reageren. Maar terwijl hij de helm opzette, vervaagden de stemmen van zijn familie. Van zijn vader, die tegen opa zei: 'Ik wist helemaal niet dat jij zoiets bezat.' Van zijn oma, die zich tegen zijn moeder verontschuldigde: 'Sorry Neeltje, maar ik kreeg werkelijk niet de kans om dat vieze ding schoon te maken.'

Alleen zijn opa's stem hoorde hij nog. Die zei: 'Ga ik jou dinsdag uit school vertellen hoe ik die helm bemachtigde.'

'Goed Gerrit, dat gaan we.....,' antwoordde hij.

Want hij hoorde: *'Gaan wij morgen uit school kijken bij de inzameling!'*

En wat hij zag was niet zijn opa van vierentachtig, maar van veertien jaar. En waar hij zich bevond, was niet thuis op de bank, maar op de hoek van de straat. Samen met Cor en Antoon, de jeugdvrienden van zijn opa. Antoon had de krant in zijn hand. De krant, waar net nog de helm in zat verpakt. Met het bericht van de capitulatie en alle informatie over waar en wanneer de wapens van het Nederlandse leger werden ingezameld.

Geschrokken zette hij de helm af. Even draaide de huiskamer om hem heen en van ver drong tot hem door dat hij werd geroepen.

'Mees...!' Het was zijn moeder. 'Jelle wil de helm ook even op!'

Aarzelend reikte hij de helm aan, in de gretige handjes van zijn neefje.

'Die zat weg te dromen in jouw vaders oorlogsverhalen, hè Mees?' zei zijn moeder niet tegen hem maar tegen zijn pa.

'Krijgen we nog taart?' vroeg oma.

Maar niets in zijn hoofd dacht op dat moment aan taart. Verontrust keek hij toe hoe zijn kleine neefje de helm opzette.

'Jelle is soldaat! Kijk maar,' zei zijn neefje.

En hij demonstreerde dat door parmantig te marcheren.

Oom Geert keek er vertederd naar en zei: 'Nou Jelle. Soldaat eerste klas, dat ben jij hoor jongen.'

En opa Gerrit zei: 'Presenteer geweer!'

Waarop Jelle, met de veel te grote helm wiebelend op zijn koppie, zowaar pas op de plaats maakte. En net deed alsof hij een geweer recht tegen zijn schouder zette.

Terwijl iedereen hartelijk om Jelle lachte, zakte Mees met een zucht van verlichting onderuit op de bank. De helm had bij Jelle niet het effect gehad dat hem was overkomen. Want toen hij hem opzette werd hij als het ware in de tijd teruggezogen, naar de dag van de capitulatie. En dat had zó echt geleken... Maar ja, met al die verhalen van zijn opa in zijn hoofd kon hij erover dagdromen alsof hij er inderdaad zelf bij was geweest toen zijn opa met zijn vrienden naar het verboden terrein achter de suikerfabriek ging. Waar het Nederlandse leger alle wapens moest inleveren aan de moffen.

Aan de Duitsers.
Aan de bezetter.
Nederland capituleerde.

WOENSDAG 15 MEI 1940

Capitulatie

'Ssst. Stil nou toch,' zei Cor Lonkhuizen.

'Straks zien ze ons nog.'

Ze lagen met z'n vieren in de struiken onder de vlierbomen, waar ze o zo vaak van de takken pijlen hadden gemaakt voor hun bogen. Dat was altijd een riskante onderneming omdat je ervoor moest zorgen dat de opzichter van het terrein je niet in de gaten kreeg. Als dat wel gebeurde, en als hij je te pakken kreeg, nou, dan kon je het schudden. De man had de gewoonte om je aan je oor mee te sleuren en je vervolgens van het terrein af te schoppen. Een jaar geleden was dat Cor Lonkhuizen overkomen. En als bewijs daarvan toonde hij aan ieder die het wilde, het litteken van de inmiddels geheelde scheur achter zijn oor.

Man man, hij bloedde als een rund toen. Cor zijn moeder had bij die opzichter geprotesteerd dat het 'orentrekken' geen manier van doen was voor zo'n beetje jongenskattenkwaad.

Alle vier de jongens realiseerden zich dat de mogelijke gevolgen van wat ze nu uithaalden, heel wat ernstiger waren. Dat daar, dat waren de moffen.

En wat zich daar voor hun ogen afspeelde, dat was geen jongenskattenkwaad.

Dat daar was de oorlog.

En geen opzichter was in staat om de moffen aan hun oren van het terrein af te sleuren.

De aanblik van zoveel militairen was inmiddels wel een vertrouwd gegeven. Want negen maanden eerder, op 28 augustus 1939, was in Nederland de mobilisatie ingegaan. Ook toen waren ze met zijn vieren erop uit getrokken om de militaire bewegingen gade te slaan. Alle Nederlandse mannen moesten zich melden bij de kazernes, sportterreinen of andere verzamelplaatsen. Nou ja, alle mannen... Niet de oudere. Maar wel mannen die al jaren geleden dienstplichtig waren. Met treinenvol en afgeladen bussen arriveerden ze bij hun oude kazerne of op een andere opgedragen plaats. Ze werden ingezet bij de verdedigingslijnes langs de grens met Duitsland, met België en zelfs langs alle kusten. Dat laatste was om bij een invasie van overzee de vijand te verslaan. Maar, het had niet gebaat.

Wat was dat voor een leger dat Nederland moest verdedigen! Al na vijf dagen oorlog waren ze gecapituleerd. Wat vast en zeker kwam door het bombardement op Rotterdam.

Een groot deel van die stad lag nu in puin en er waren honderden doden. Mees had begrepen dat dit vooral kwam door de brand die na het bombardement was uitgebroken en die nog steeds woedde. Wat zouden de vrienden ook daar graag een kijkje gaan nemen... Niet om de sensatie.

Nou ja, nieuwsgierigheid speelde een rol.

Man, man, zo iets wou je toch met je eigen ogen zien! Potdumme een hele stad in lichterlaaie. Wat een puinhoop moest dat daar zijn en wat een ellende voor al die gezinnen. Waar zouden die mensen in vredesnaam nu moeten wonen?

Maar, naar Rotterdam gaan was onmogelijk.

Hun ouders zouden een rolberoerte krijgen, als ze dat hadden gevraagd. En trouwens, al het vervoer: treinen en bussen, personenauto's, zelfs fietsers, alles werd gecontroleerd door de moffen. Er waren zoveel Duitsers in de stad, dat het leek alsof alle Duitse mannen hun eigen land hadden verlaten en nu Nederland terroriseerden.

Wat niet zo was. Het Duitse leger zat ook in Polen, Denemarken, België, Frankrijk, Noorwegen. Ze zaten verdorie overal. Hoeveel Duitse mannen telde Duitsland eigenlijk?

'Gerrit,' fluisterde hij, 'waarom zijn wij niet net als Zweden neutraal gebleven?' Want in Zweden zaten de moffen niet.

'Tuurlijk wou Nederland dat ook,' siste Gerrit terug.

'Net als in de Eerste Wereldoorlog, toen is Nederland wel neutraal gebleven. Maar de Duitsers wouen het deze keer niet. Je snapt toch wel hoe belangrijk Nederland voor de Duitsers is als opstapje naar Engeland?'

Dat was waar, bedacht Mees zich.

Want het waren Engeland en Frankrijk geweest die Duitsland de oorlog hadden verklaard. Omdat de Duitsers zich niet hielden aan de afspraken van na de Eerste Wereldoorlog. Die heette toen natuurlijk nog niet zo.

Je kunt pas van een Eerste Wereldoorlog spreken als er sprake van een Tweede is. 'De grote oorlog', zo hadden hun ouders er altijd over gesproken. Hoe dan ook, in 1939 had Hitler met zijn leger Polen ingenomen. En dat hadden Engeland en Frankrijk niet gepikt.

'Maar Gerrit,' fluisterde Mees, 'na de Eerste Wereldoorlog is het de Duitsers toch verboden om wapens te maken? Waarom hebben ze nu dan toch zo'n enorme militaire macht dat ze al die landen in Europa kunnen binnenvallen en overheersen?'

Gerrit keek hem aan alsof hij stom was.

Maar dat was hij niet.

Het was gewoon zo dat Gerrit ontzettend veel wist.

'Kortgezegd,' fluisterde Gerrit terug, 'heeft de hele wereld gewoon toe staan kijken hoe Hitler alle mannen en vrouwen die beschikbaar waren, in de oorlogsindustrie aan het werk zette. Zelfs Nederlandse mannen en vrouwen hebben meegewerkt in de wapenfabrieken.'

Ontzet keek Mees Gerrit aan.

'Waarom hebben die dat gedaan? Je gaat toch niet de vijand helpen met wapens maken. Je kunt toch op je vingers uittellen hoe link dat is!'

'Nou ja,' zei Gerrit, 'het was toen natuurlijk de vijand nog niet. En dat ze dat deden had alles te maken met de economische recessie. Niet alleen Duitsland maar ook Nederland en de rest van Europa waren en zijn straatarm. Hoe dat precies zit weet ik niet. Maar door de economische recessie verdienen mensen niet genoeg geld om in hun levensonderhoud te voorzien. En dat is nu aan de hand in de wereld. Daarom gingen ook Nederlandse mensen uit de grensgebieden voor de Duitse oorlogsindustrie werken. Voor brood op de plank. Niet dat ik het goedkeur, hoor. Maar ja, het is wel de verklaring waardoor dit kon gebeuren.'

'Maar,' zei Mees, die nu het hele verhaal wou begrijpen.

'Die Duitsers hebben dan toch ook geen geld. Hoe kunnen zij dan het maken van al dat oorlogsmateriaal betalen?'

Gerrit keek hem wéér aan alsof hij een stuk onbenul was. Maar dat deerde hem niet.

Hij keek gewoon terug, wachtend op een antwoord.

'Ze drukken het,' zei Gerrit.

'Ze drukken het?'

'Hitler laat gewoon geld extra drukken. Wat een ramp voor de economie is. Geld wordt daarvan nog minder waard. Maar hij doet het toch. En al die stomme Duitsers trappen er gewoon in omdat die Hitler nou eenmaal een vlotte babbelaar heeft en ze gouden bergen belooft waar ze allemaal instinken.'

Tja, dacht Mees bij zichzelf, maar ondertussen waren de Duitsers toch mooi de baas.

'Wat nu gebeurt kan nooit lang goed gaan,' hoorde hij Gerrit mompelen. 'Wacht maar af. Engeland en Amerika zullen die Hitler wel even aanpakken. Die oorlog van hem is binnen de kortste keren klaar. Afgelopen. Schluss.'

'Wat een zootje,' zei Antoon nu.

Mees keek. Inderdaad.

Wat zojuist nog een georganiseerde wapeninzameling was, met Duitsers die arrogant bevelen gaven aan bedremmeld kijkende Nederlandse soldaten, zag er nu uit als een klucht.

Zelfs op de afstand waarvan de jongens toekeken, zag je dat de Duitsers rood aangelopen over en weer schreeuwden zonder zinnig resultaat. Iedereen liep door elkaar. Overal lagen wapens. En er waren zoveel Nederlandse soldaten en zo ontzettend veel wapens dat het inderdaad, zoals Antoon treffend zei, een zootje was geworden.

De eerste groep Nederlandse militairen had in stilte de bevelen ondergaan en hun wapens op door Duitsers aangewezen plaatsen neergelegd. Dat was tegen de schuin oplopende helling, met daarachter het kanaal. Gesorteerd op soort en grootte: geweren, handgranaten, pistolen en zelfs de helmen van de Nederlandse soldaten.

Maar niemand van het Nederlandse leger wist waar hij daarna naartoe moest gaan. En steeds meer soldaten kwamen met wapens aan. Zelfs kleine kanonnen werden nu erbij geplaatst. Daarnaast maakten al die militairen samen inmiddels zo'n kabaal dat fluisteren niet meer nodig was.

En ook keek niemand, geen Duitse en geen Nederlandse soldaat, in de richting van de struiken waaronder de jongens verstopt lagen.

De eerste die opsprong was Antoon.

Met zijn gebalde vuist geheven en een schittering in zijn ogen riep hij overmoedig: 'Aanvallen!'

'Doen we,' antwoordde Gerrit die ook opsprong.

'We gaan er gewoon tussenlopen, jongens.'

Cor aarzelde. Maar Cor had dan ook een gescheurd oor opgelopen. Ook Mees aarzelde, want hij was er helemaal niet zeker van of dat nou wel een verstandig plan was.

Maar o, wat was het verleidelijk.

En dus volgde ook hij mét Cor. En de vier vrienden voegden zich doodgemoedereerd in het onwerkelijke gebeuren dat zich voor hun ogen als in een film ontrolde.

Wapens

Het eerste dat Mees opmerkte, was de gelaten uitdrukking op de gezichten van de Nederlandse militairen.

Waren dat hun soldaten? Met afhangende schouders en een vermoeide tred stommelden ze doelloos door elkaar over het terrein. Enkel en zelden zaten met opgetrokken knieën ineengezakt bij elkaar op de grond. Het hoofd gebogen, de handen hangend aan hun armen die slungelig op hun knieën lagen. Die aanblik deed Mees voor het eerst ten volle beseffen dat Nederland was verslagen.

En het maakte hem kwaad.

Waar haalden die Duitsers het gore lef vandaan om zomaar een ander land, zijn Nederland, in te nemen. Hoe haalden zij het in hun nazihoofd om deze mannen, deze Nederlandse soldaten, zo te vernederen. Moest je dat zocitje ongeregeld bezig zien in hun strakke nazipakkies. Met op hun jasjes dat verachtelijke hakenkruis genaaid. Ze commandeerden en schreeuwden alsof de Nederlandse soldaten onwillig vee waren. Alsof zij, de Duitsers, hun superieuren waren. Nou, zo superieur waren die gasten niet. De hele inzameling was één grote aanfluiting. Hij had nog nooit in zijn leven zo'n chaos gezien.

'Kijk nou,' riep Gerrit.

Mees keek en zag wat Gerrit bedoelde.

'Ze laten de wapens onbewaakt!' zei Gerrit.

'Omdat ze nu de aftocht van de Nederlandse soldaten proberen te organiseren,' begreep Antoon.

Dat was zo, zag Mees. Die moffen hadden eindelijk door dat ze iets moesten ondernemen om de grote aantallen militairen die hun wapens al hadden ingeleverd, af te voeren. Ze probeerden inderdaad om hen van het terrein af te dirigeren. Geen gemakkelijke opgave. Het leek wel of de Nederlandse soldaten doof, stom en blind geworden waren. Godallemachtig, wat was dit een vernedering.

'Nou,' zei Antoon, 'dan kunnen wij nu toeslaan.'

Dat was waar.

Niemand had oog voor de vier jongens.

Toen ze zich zo-even in het gewoel begaven, riepen de Duitsers nog: 'Zu Hause, Jungen.'

En: 'Weggehen. Schnell.'

Maar dat was al zeker tien minuten niet meer gebeurd.

Niemand leek hen meer op te merken.

Maar wat bedoelde Antoon met toeslaan?

Gerrit zijn ogen glinsterden.

'Jahaaa,' sleepte zijn stem geheimzinnig.

'Wij gaan wapens buit maken!'

En hij sloeg Antoon met zo'n klap op zijn schouder dat die zowat vooroverviel, terwijl hij tegen hem zei:

'Goed plan, jochie.'

Mijn hemel, dacht Mees. Wat een onzalig idee! Wouen ze werkelijk wapens meenemen? Een schrikbeeld van arrestaties en gevangennemen doemde voor zijn ogen op. Maar zijn vrienden waren niet meer te houden. En het was inderdaad waar. Het met wapens afgeladen talud bij het kanaal was onbewaakt. Ver rechts van hen lagen de pistolen, handgranaten en helmen.

Dan, meer in hun richting, vormden honderden geweren een enorme berg. En nog meer naar links, vlakbij waar zij zich bevonden, lagen mitrailleurs en stonden zelfs een klein formaat kanonnen. Voordat Mees het zelfs maar doorhad, stond hij met de koppen bij elkaar te overleggen hoe ze hun slag zouden slaan. En vooral hoe ze vervolgens veilig weg konden komen.

'Alle vier tegelijk,' stelde Cor voor.

'Pakken wat je pakken kunt en wegwezen,' zei Antoon.

'Ik en Mees naar mijn huis, achter de dijk langs. Die route is vast onbekend bij de moffen,' bedacht Gerrit.

'Dan neem ik Cor mee naar onze schuur,' besloot Antoon.

'Gaan dan maar,' concludeerde Mees.

En zijn schrikbeeld van zo-even loste op als mist in het vurige verlangen om de moffen een koekje van eigen deeg te geven.

Alsof ze op de markt liepen, slenterden de vier achteloos in de richting van de helling bij het kanaal. Maar wie beter keek kon de spanning van hun gezichten aflezen.

Antoon dook als eerste naar voren.

Nerveus met zijn armen maaiend graaide hij een geweer uit de stapel waarmee hij als een haas naar links uitweek. Een scherpe bocht naar rechts om de dijk heen maakte, zo scherp dat hij viel. Waarna hij snel overeind krabbelde en met een noodgang over het smalle paadje langs het kanaal wegsprintte.

Niet dat Gerrit, Mees of Cor dat zagen. Want die stortten zich meteen na Antoons actie gedrieën ook op de ingenomen wapens. Uit zijn ooghoek zag Mees dat Gerrit een klein soort mitrailleur pakte. En nog iets vaags, iets ronds, iets van metaal.

Nu moest hij.

Nu was hij aan de beurt.

De wereld stond stil.

Hij voelde zich omgeven door een vacuüm waar geen geluid in doordrong en dat geen kogel kon doorboren. En niet alleen viel alle geluid stil, maar ook zijn bewegingen vertraagden. Alsof hij zich door stroop bewoog, reikte hij naar de schots en scheef gestapelde wapens. Greep met zijn rechterhand naar een houten handvat, maar pakte er net naast. Zijn linkerhand had wel iets beet.

Dwars door de stroop heen draaide hij zijn bovenlichaam naar links, zijn voeten volgden. Zich ergerend aan de traagheid van zijn benen, meerderde hij vaart. In zijn haast struikelde hij net als Antoon toen hij de scherpe bocht naar rechts maakte. Terwijl hij, naar zijn zin alweer te traag, overeind krabbelde, keek hij recht in de loop van een kanon waar Cor